

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 53-54 (2017)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 53-54 (2017)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ
ΧΡΟΝΙΚΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ
Περίοδος Β', Έτος 34^ο, Τεύχος 53-54

Αφιέρωμα στον Κ. Γ. Καρωτάκη

Πρέβεζα 2017

Η Πρέβεζα, το Κοντινέντε, ο Αλή πασάς Δύο ανέκδοτα έγγραφα του Αβδουλάχ και του Αλή πασά

Λάζαρος Συνέσιος

doi: [10.12681/prch.28278](https://doi.org/10.12681/prch.28278)

Copyright © 2017, Λάζαρος Συνέσιος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Συνέσιος Λ. (2017). Η Πρέβεζα, το Κοντινέντε, ο Αλή πασάς Δύο ανέκδοτα έγγραφα του Αβδουλάχ και του Αλή πασά. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (53-54), 141-149. <https://doi.org/10.12681/prch.28278>

Λάζαρος Στ. ΣΥΝΕΣΙΟΣ

Η Πρέβεζα, το Κοντινέντε, ο Αλή πασάς

Δύο ανέκδοτα έγγραφα του Αβδουλάχ και του Αλή πασά

Στο παρόν άρθρο δημοσιεύονται δύο σημαντικά ανέκδοτα έγγραφα για την ιστορία της Πρέβεζας. Τα έγγραφα ευρίσκονται στο αρχείο του φίλου συμπολίτη υποστρατήγου ε.α. κ. Παύλου Κ. Χαλικιά, ο οποίος πρόθυμα μας έδωσε ψηφιακά αντίγραφα και τον ευχαριστούμε θερμά. Το πρώτο από αυτά χρονολογείται το 1800 και αποτελεί ανακοίνωση του βοεβόδα Αβδουλάχ προς τους κατοίκους της Πρέβεζας, ενώ το δεύτερο χρονολογείται το 1807 και αποτελεί φερμάνι του Αλή πασά πάλι προς τους κατοίκους της Πρέβεζας. Για να γίνει κατανοητό το περιεχόμενο των δύο εγγράφων, θα προτάξουμε κάποιες πληροφορίες για το ιστορικό πλαίσιο της εποχής.

Ύστερα από την ήττα των Αυστριακών, τον τερματισμό της νικηφόρας εκστρατείας του Ναπολέοντος στην Ιταλία το 1797 και τη διάλυση της Δημοκρατίας της Βενετίας, τερματίσθηκε η μακραίωνη –από το 1386– κατοχή των Βενετών επί των Επτανήσων, τα οποία παραχωρήθηκαν με τη Συνθήκη του Κάμπο Φόρμιο (17 Οκτωβρίου 1797) στη Γαλλία. Σύμφωνα με τη Συνθήκη αυτή τέθηκε τέρμα, μετά από έντεκα αιώνες ανεξαρτησίας, στη μέχρι τότε ένδοξη Γαληνότατη Δημοκρατία της Βενετίας, η οποία έχασε το μεγαλύτερο μέρος των εδαφών της. Η Γαλλία «έλαβε τὰς Ἰονίους νήσους καὶ τὴν μετ’ αὐτῆς διοικητικῶς συνδεομένην ἀπὸ τοῦ Βουθρωτοῦ μέχρι Βονίτσης λωρίδα. [...] Εἰς τὴν λωρίδα ταύτην φυσικῶς ἀνῆκον καὶ αἱ πόλεις Βουθρωτόν, Πάργα, Πρέβεζα καὶ Βόνιτσα».¹

Μετά την καταστροφή του γαλλικού στόλου από τον Άγγλο ναύαρχο Οράτιο Νέλσον στο Αμπουκίρ της Αιγύπτου (1 Αυγούστου 1798), η Ρωσία και η Τουρκία –με την συγκατάθεση της Αγγλίας– συμμαχίσαν εναντίον των επεκτατικών βλέψεων του Ναπολέοντος στην Ανατολή.

¹ ΦΟΥΡΙΚΗΣ 1929, 287.

Ο ρωσοτουρκικός στόλος καταλαμβάνοντας τα Κύθηρα τον Σεπτέμβριο του 1798, ολοκλήρωσε την κατάληψη των Επτανήσων στις 20 Φεβρουαρίου 1799 με την κατάληψη της Κέρκυρας.

Με τη Συνθήκη της Κωνσταντινουπόλεως (21 Μαρτίου 1800), αποφασίσθηκε η αυτονομία των Επτανήσων όπως και του *Continente* (των ενετικών κτήσεων επί των ηπειρωτικών ακτών) υπό την επικυριαρχία της Υψηλής Πύλης και η ανάθεση της προστασίας των θρησκευτικών δικαιωμάτων των κατοίκων τους στον Αυτοκράτορα της Ρωσίας.

Με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκε το πρώτο ημιαυτόνομο ελληνικό κρατίδιο, η Επτάνησος Πολιτεία, τριακόσια πενήντα περίπου χρόνια μετά την κατάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Όμως, μετά τη νίκη του Ναπολέοντος στο Αούστερλιτς και τη σύναψη της Συνθήκης του Τιλσίτ (8 Ιουλίου 1807) μεταξύ Γαλλίας και Ρωσίας, τα Επτάνησα παραχωρήθηκαν και πάλι στη Γαλλία και έπαυσε να υφίσταται η Επτάνησος Πολιτεία (21 Μαρτίου 1800 έως 8 Ιουλίου 1807).

Αυτές συνοπτικά ήταν οι διαδοχικές μεταβολές και εξελίξεις τον 19^ο αιώνα στην περιοχή του Ιονίου, οι οποίες είχαν εν πολλοίς άμεσο αντίκτυπο και στις παραθαλάσσιες ηπειρωτικές πόλεις – την Πρέβεζα, την Πάργα, το Βουθρωτό και τη Βόνιτσα.

Οι ενετικές αυτές κτήσεις στον ηπειρωτικό χώρο, αποτελούσαν αυτόνομη πολιτεία,

τὸ λεγόμενον Continente, ὅπερ φέρεται καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Πολιτεία τοῦ Ἀκρωτηρίου, πρωτεύουσα τοῦ ὁποίου ἦτο ἡ Πρέβεζα. [...] Τὸ Continente ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς Πρεβέζης, τῆς Βονίτσης, τῆς Πάργας, τῆς Σαγιάδος καὶ τοῦ Βουθρωτοῦ. Τὸ Continente περιπεσόν, ἐκτὸς τῆς Βονίτσης καὶ Σαγιάδος, εἰς χεῖρας τῶν Γάλλων, ἀποσυνετέθη μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Πρεβέζης ἐν ἔτει 1798 (12 Ὀκτωβρίου) καὶ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς διὰ λεηλασίας, σφαγῆς καὶ πυρκαϊᾶς («χαλασμός τῆς Πρέβεζας») ὑπὸ τοῦ τυράννου τῆς Ἠπείρου Ἀλῆ πασᾶ.²

Σε εφαρμογή της Συνθήκης της Κωνσταντινουπόλεως, ο σουλτάνος Σελίμ Γ΄ εξέδωσε φερμάνι, διορίζοντας βοεβόδα (διοικητή) στην περιοχή του *Continente* τον Αβδουλάχ μπέη:

Τὸ κλέος τῶν Προκρίτων, ὁ τῆς ὑψηλῆς μου πόρτας Καπουτσιπασίδων, ἤδη δὲ Βοεβώδας διωρισμένος εἰς τὰ παρακατιόντως ρηθισόμενα Βασιλικά ἡμέτερα κτήματα Ἀβδουλάχμπης, αὐξηθεῖη τὸ κλέος του. Φθάνοντας τοῦ ἡμετέρου Βασιλικοῦ ὀρισμοῦ γνωστὸν ἔστω ὅτι, τό γε

² ΔΗΜΑΡΤΟΣ 1932, 655. Για τον «Χαλασμό της Πρέβεζας» βλ. ΣΥΝΕΣΙΟΣ 2014.

νῦν ἔχον, κυριευθέντα καὶ ἐλευθερωθέντα ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Φραντσέζων ἐπάνω εἰς τὴν ξηρὰν τέσσαρα μέρη, Πρέβεζα, Βόνιτσα, Πάργα καὶ Βουθρωτόν με ὅλην τὴν περιοχὴν. [...] ἀπὸ τοὺς ρηθέντας τέσσαρας τόπους ἡ περιοχὴ τῆς Πρεβέζης με τὸ νὰ ἦτον ἀπ' ἀρχῆς ἕνας τόπος κατοικημένος ἀπὸ δώδεκα χιλιάδας ψυχὰς καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἀνακατωμάτων με τὸ νὰ ἔφυγον οἱ κάτοικοι καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ περίξ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, [...] διὰ τὸ νὰ ἀνακαλεσθῆ ἡ ἀρχαία εὐνομία καὶ εἰρήνη [...] διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς ὀγδόης τοῦ μηνὸς Ζιλκαδὲ τοῦ 1214 ἔτους οἱ Ραγιάδες αὐτῶν τῶν εἰρημένων τεσσάρων τόπων θέλει ἔχουν ἀσυδοσίαν παντελῆ διὰ δύο ὀλόκληρους χρόνους [...] καὶ μόνον τὸ εἰσόδημα τῶν Βιβαρίων καὶ τῆς Δουγάνας ἔχει νὰ εἰσπράξῃ ὁ ρηθεὶς Βοεβόδας ἀπὸ 1^{ης} Μαρτίου 1214 [...]. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν τῶν τεσσάρων τόπων, με τὸ νὰ εἶναι κατὰ τὴν θρησκείαν Χριστιανοί, θέλουν ἔχει ἐλευθέραν τὴν ἐνέργειαν εἰς τὰ ὅλα τῆς Πίστεως των, ὁμοίως καὶ εἰς τὰ ἔθιμα καὶ νόμους καὶ κρίσεις των ὅ,τι λογῆς ἕως τώρα ἔφθασαν νὰ ἦναι συνηθισμένοι [...]. Καὶ καθὼς εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς πεφυλαγμένης μου βασιλικῆς ἐπικρατείας ὅπου οἱ κάτοικοι εἶναι ὅλοι Χριστιανοί [...] οὕτω καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ρηθέντας τέσσαρας τόπους Τοῦρκοι νὰ μὴ ἡμποροῦν νὰ κατοικοῦν με τὰς φαμελίας καὶ νὰ γίνονται ἐντόπιοι.³

Και συνεχίζει, απαγορεύοντας νὰ πωλούνται σε ξένο, ἄλλης επικράτειας, κτήματα, ὁμως, «ἂν τις λάβῃ χρειαὴν διὰ νὰ πωλήσῃ κανένα του Μοῦλκι νὰ τὸ πωλῆ με τιμὴν ὅπου ἀξίζει»,⁴ ἢ σε κατοίκους των τεσσάρων αὐτῶν περιοχῶν ἢ σε κατοίκους των Επτανήσων.⁵

«Ὅθεν κατὰ τὴν ἐπιστασίαν σου», συνεχίζει ὁ σουλτάνος, ἀπευθυνόμενος στον Βοεβόδα, «φθάνων σὺν Θεῷ εἰς αὐτὰ τὰ μέρη ἐσύ, νὰ καθίσῃς εἰς τὴν Πρέβεζαν, Βόνιτσαν, Πάργαν καὶ Βουθρωτόν νὰ διορίσῃς πιστοὺς σου ἀνθρώπους, ὅσους καταλάβεις ὅτι ἐξασκοῦν εἰς τὸ νὰ φυλάγουν αὐτοὺς ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν κακῶν [...]».⁶ Επαναλαμβάνει τὴν ἐντολὴ νὰ μὴ εἰσπραχθοῦν γιὰ δύο χρόνια παρὰ μόνον ἡ Δουγάνα καὶ τὰ Βιβάρια (οἱ τελωνειακοὶ φόροι καὶ οἱ φόροι των ἰχθυοτροφείων, δηλαδή οἱ σημαντικότεροι!).

Ἡ Συνθήκη καὶ τὸ φερμάνι ὀρίζαν, μετὰ τὴν παρέλευση τῆς διετίας νὰ συνεχίσει ἐφαρμοζόμενο τὸ ὑπὸ των Ενετῶν φορολογικὸ σύστημα. Φαίνεται ὁμως ὅτι ἀργότερα γεννήθηκαν πολλὰ ζητήματα ὡς πρὸς τὴν εἰσπραξὴ των φόρων καὶ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη κάλεσε ἀντιπροσωπεῖα γιὰ τὴν ἐπίλυσή τους.

³ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ 1884, 384.

⁴ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ 1884, 386.

⁵ Καθιέρωσε ἐπί «τὸν θεσμόν τῆς ὑποχρεωτικῆς πραγματικῆς προτιμῆσεως τοῦ κυρίου πρὶν ἢ ἐκποίησην τὸ ἀκίνητόν του τὸν ὅποιον γνωρίζομεν κρατήσαντα καὶ ἐν Βυζαντίῳ εἰσαχθέντα διὰ τοὺς αὐτοὺς οἰκονομικοὺς λόγους», βλ. ΒΡΕΚΟΣΗΣ 1928, 292.

⁶ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ 1884, 387.

Για την αποστολή όμως του αντιπροσώπου, δημιουργήθηκαν εντάσεις.

Οὕτως, ἐνῶ τὸ Γενικὸν Συμβούλιον ὄρισεν ὡς ἀντιπρόσωπον τὸν εὐγενῆ Πέτρον Βαλεντίνην, οἱ πληβεῖοι συνελθόντες καθήρεσαν τοῦτον καὶ ἐξέλεξαν ἕτερον τῆς τάξεώς των, τὸν Ἀναστάσιον Μαυρομμάτην, ἀπέστειλαν δὲ τοῦτον εἰς τὴν Σύγκλητον ἵνα λάβῃ ἐντολάς. Ὅταν ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν της οὐχὶ μόνον ἀπεπέμφθη, ἀλλ' ἡ Σύγκλητος ἐξέδωκε ψήφισμα δι' οὗ «ἐθεώρει μὲ αἰσθησιν πόνου τρόμου καὶ ταραχῆς τὴν καθιέρωσιν τοῦ ἀνόμου πρέσβεως» (Πραῖξις 28 Αὐγούστου 1803, [...]) ἀπέστειλε δὲ τὸν Βαλεντίνην.⁷

Βάσει του ως άνω φερμανίου του σουλτάνου, ο Αβδουλάχ ήλθε στην Πρέβεζα, αφού βέβαια προηγουμένως είχε επισκεφθεί τον Αλή πασά. Αμέσως με την άφιξή του, εξέδωσε την ακόλουθη ανακοίνωση (Εικ. 1):

*Ἀμπντουλάχ μπέη ἐλέω Θεοῦ βοεβόδας
τῶν ἐμλάτι χουμαγινίνων τῆς τε
πρέβεζ, πάργ, βόνιτζαν καὶ βοθροντὸ
Εὐγενεῖς ἄρχοντες τῆς πολιτείας πρεβεζῆς, καὶ λοιποὶ κάτοικοι τοῦ
αὐτοῦ τόπου μετὰ τὸν χαιρετισμὸν μου σᾶς φανερώνομεν, ὅτι θεῖω ἐλέει
ἐπιστρέψαντες εἰς πρέβεζαν, ἀφ' οὗ ἀνταμώθημεν μὲ τὸν ὑψηλότατον
βεζύρην ἀλῆ πασσᾶ ἐφένδη μας, & πλέον εἶναι ἤδη καιρὸς διὰ νὰ
ἐνεργηθοῦν αἱ ἀνὰ χεῖρας μας ὑψηλαὶ προσκνηταὶ βασιλικαὶ προστα-
γαί, ὅθεν & ἐκδόσαντες τὰ προσκλητικὰ μας μπουγιουρουλδιά, εἰς πάργ-
γαν & βόνιτζαν, δὲν λήπομεν διὰ τοῦ παρόντος ἀπὸ τοῦ νὰ σᾶς φανερώ-
σωμεν ὅτι πρέπει & ἡ εὐγενία σας διὰ νὰ ἐλθῆτε χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ
εἰς πρέβεζαν, & ἐρχομένων & τῶν λοιπῶν προεστώτων τῶν ἄλλων
μερῶν νὰ ἀναγνωσθοῦν εἰς ὑπήκοον πάντων αἱ ὑψηλαὶ προσκνηταὶ
βασιλικαὶ προσταγαί, αἱ περιεκτικαὶ τοῦ νιζαμιοῦ & καλῆς ἀποκατα-
στάσεως ὅπου ἔχει νὰ δωθῆ εἰς τοὺς ρηθέντας τόπους ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν
& γεναιότητα τοῦ κραταιοτάτου, αἰτιτήτου & πολυχρονίου ημῶν ἀνακτος,
(οὗ ὁ Θεὸς διαιωνίζει τὸ κράτος) διὸ στέλλεται καὶ πρὸς ὑμᾶς ὁ
ἡμέτερος δραγουμάνος, & γραμματικὸς φιλιππάκης ὅστις θέλει σᾶς
ὀμιλήσῃ & διὰ ζώσης αὐτοῦ φωνῆς ὅσα τῶ ἐπαρραγγείλαμεν, λοιπὸν
προσμένομεν τὸν ἐρχομὸν σας μίαν ὄραν προτῆτερον μαζῆ μὲ τὸν ἴδιον
καθὼς σᾶς γράφομεν, & εἴητε ὑγειαινόντες ἐν εὐτυχίᾳ.
ἀώ αὐγούστου [πρώτη].⁸
(1^η ; Αὐγούστου 1800)*

⁷ ΒΡΕΚΟΣΗΣ 1928, 286-287.

⁸ Αρχεῖο Παύλου Κ. Χαλικιά.

Όπως παρατηρεί ο Βρέκοσης, κρίνοντας από τα αποτελέσματα που είχαν οι διατάξεις της Συνθήκης και του φερμανίου, μπορούμε να πούμε ότι αυτοί που τα θέσπισαν πέτυχαν τον σκοπό τους.

Τούτο συμπεραίνομεν, 1) ἐκ τοῦ λαμπροῦ καὶ ὑποδειγματικοῦ δημοσίου βίου τὸν ὅποιον ἀνέπτυσαν αἱ κοινότητες ἐκεῖναι ὡς μᾶς τὸν παρέδωσαν τὰ βιβλία τῶν πράξεων τῶν ἀρχόντων μετὰ μίαν ἱστορικὴν καταστάσαν καταστροφὴν [...]. 2) Ἐκ τῆς καταστάσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις ἂν καὶ δὲν ἔφθασεν ἴσως εἰς τὸ πρὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἀλή Πασσᾶ σημεῖον, ἔβαινεν ὁμως συνεχῶς αὐξανόμενος ὡς πρὸς τὴν Πρέβεζαν τουλάχιστον ἀπὸ τοῦ 1800 καὶ ἐπέκεινα. 3) Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐλειτούργησεν ἐν Πρεβέζῃ τὸ ὑπὸ τοῦ ἱερομάρτυρος Κοσμᾶ ἐπὶ Ἐνετοκρατίας (πιθανῶς τὴν 8^{ην} δεκαετηρίδα τοῦ 18^{ου} αἰῶνος) ἰδρυθὲν σχολαρχεῖον καθ' ἣν στυγμὴν ὄλα σχεδὸν τὰ σχολεῖα τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ἤρχισαν νὰ κλείουν.⁹

Εξακολούθησε, λοιπόν, η Πρέβεζα όπως ήταν και επί ενετοκρατίας, να είναι πρωτεύουσα της ημιαυτόνομης Πολιτείας του Ακρωτηρίου, του Κοντινέντε, και αφότου περιήλθε στη δικαιοδοσία του σουλτάνου.

Όμως, ο Αλή πασάς ήθελε να είναι απόλυτος κύριος. Σταδιακά έπαιρνε στα χέρια του αυτός τον έλεγχο, οικειοποιείτο προνόμια, χαιρόταν τις ομορφιές και τα πλούτη του.

Στον Μύτικα είχε κτίσει σαράι για να έρχεται τους καλοκαιρινούς μήνες. Εποφθαλμιούσε την Πρέβεζα, που είχε κατακτήσει από τους Γάλλους το 1798 και με τη Συνθήκη της Κωνσταντινουπόλεως του 1800 την είχε χάσει από τα χέρια του, μαζί με τις άλλες περιοχές του Κοντινέντε – ο βοεβόδας του υπαγόταν απ' ευθείας στον σουλτάνο. Είχε κρατήσει με επιμονή το Βουθρωτό, «ὅπερ ἀπεποιεῖτο ἵνα παραχωρήσῃ, καίτοι τῆς Ρωσίας ἀπαιτούσης ἐπιμόνως τὴν συσσωμάτωσιν τούτου μετὰ τῆς Ἑπειρωτικῆς Δημοκρατίας [Σ.τ.Σ.: της Συμπολιτείας του Ακρωτηρίου, με πρωτεύουσα την Πρέβεζα – εξάρτημα της Επτανήσου Πολιτείας–, όπως προέβλεπε η Συνθήκη της Κωνσταντινουπόλεως του 1800] οὗ ἔνεκα καὶ ἐξεργάγῃ ὁ μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας πόλεμος τῷ 1805 ἔτει»,¹⁰ των οποίων τα συμφέροντα συγκρούονταν – και όχι βέβαια μόνο για το Βουθρωτό.

Η σύρραξη αυτή ήταν η ευκαιρία που αναζητούσε ο Αλή πασάς. Κατηγόρησε τον βοεβόδα Αβδουλάχ μπέη στην Υψηλή Πύλη ότι περιέθαλπε τους καπεταναίους της Ακαρνανίας και υπήρχε κίνδυνος το Κοντινέντε να ενσωματωθεί πλήρως στην Επτανησιακή Πολιτεία. Επιπλέον, οι δυνάμεις του Αλή πασά, με επικεφαλής τον γιο του Βελή, κατέλαβαν την Πρέβεζα το

⁹ ΒΡΕΚΟΣΗΣ 1928, 293-294.

¹⁰ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ 1884, 223.

1806.¹¹ Ο Αβδουλάχ ανακλήθηκε το 1807 στην Κωνσταντινούπολη και «δηλητηριώ καθ' ὁδὸν καὶ ἀπεβίωσε, κερασθέντι αὐτῷ, διαταγῇ τοῦ θηριώδους Ἀλῆ, ὡς λέγεται, ὑπὸ τινος ὑπηρετοῦ συνοδεύοντος τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ».¹²

Με τον τρόπο αυτόν απέσπασε ἀπὸ τον σουλτάνο διάταγμα, με το οποίο ὄχι μόνο ἀνακτούσε τα μέρη του Κοντινέντε, ἀλλὰ γινόταν καὶ ἀπόλυτος κύριος των ιδιοκτησιῶν, των κτημάτων κ.ά. ὄλων των κατοίκων, ὅπως ἐνημερῶνει «τοὺς προεστώτας καὶ ἐπιλοίπους κατοίκους» της Πρέβεζας καὶ των ἄλλων περιοχῶν του Κοντινέντε, με το φερμάνι που ἀκολουθεῖ (Εἰκ. 2):

Βεζῦρ Ἀλῆ πασᾶ

Ἀπὸ τὸν ὑψηλότατον

Χαιρετισμὸς καὶ εἰδήσις πρὸς τοὺς προεστώτας καὶ ἐπιλοίπους κατοίκους Πρεβέζης καὶ Βονίτζης ὅτι ὁ Κραταιότατος βασιλεὺς μας, με ἐλέησε, καὶ μοῦ ἔδωσε με χάτι μπεράτι βασιλικὸν μελικανέ στην Πρέβεζαν, Βόνιτζαν, Πάργαν καὶ Βοθροντόν, διὰ τὸ ὁποῖον ἰδοῦ στέλλομεν τὸν ὑμέτερον πεστιράγαση, πλιανησλικλὴν ἡσλιάμαγά, με τὸ βασιλικὸν περάτι νὰ διαβασθῆ εἰς τοὺς τόπους σας, νὰ βεβαιωθεῖτε, καὶ νὰ κάμετε ντοάδες καὶ σενλήκα ὄλοι μικροὶ μεγάλοι, ἡμεῖς ἕως τώρα σᾶς εἶχαμε γείτονας, καὶ πάντοτες ἐπιθυμούσαμε τὴν ἡσυχίαν καὶ εὐτυχίαν σας. τώρα γιὰ ὁποῦ σᾶς ἐπήραμεν μοῦλκι ἐδικὸν μας καὶ σπήτι μας. Καὶ ἀκολούθως θέλει λάβωμεν τὴν πλέον μεγαλυτέραν φροντίδα διὰ τὴν καλοσύνην σας, νὰ σᾶς ἔχωμεν φυλαγμένους καλύτερα ἀπὸ ὄλον τὸν κόσμον, μὴ στοχασθῆτε ὅτι ἔχετε νὰ χάσετε τίποτε ἀπὸ ὅσα προνόμια σᾶς ἔχει χαρίσει ὁ κραταιότατος βασιλεὺς μας, καὶ τὰ χαίρεσθε. ἀκόμη περισσότερον θέλει σᾶς συγυρευθοῦν, ἐπειδὴ ἔχετε τώρα καὶ τὴν ἐδικὴν μας ἔγνοια καὶ προστασία. δὲν θέλει ἀπεράση πολὺς καιρὸς, καὶ θεὸν νὰ ἰδῆτε ὄλην αὐτὴ τὴν ἡσυχία καὶ εὐτυχίαν σας καὶ ἐμπράκτως, ὅτι κατὰ ἀλήθειαν με περισσοτέραν προνομίαν καὶ ζῆσιν ἀπὸ ὅλα τὰ μοῦλκια μου, ἔκαμα καὶ ἀπέκτησα μοῦλκι τοὺς τόπους σας, τοὺς ὁποίους εἰς τὸ ἐξῆς τοὺς στοχάζομαι καὶ τοὺς ἔχω ἐδικὸν μου σπήτι. με χωρὶς παραμικρὰν ἀμφιβολία νὰ τὰ πιστεύσητε ὅλα αὐτά, καὶ νὰ γράψετε σὲ ὄλους τοὺς συμπατριῶτες σας ὅθεν καὶ ἂν εἶναι ἀπομακρυσμένοι, νὰ γυρίσουν πίσω εἰς τὴν πατρίδα τους, χωρὶς νὰ βάλλῃ κανένας τὸν παραμικρὸν φόβον, ὡς ἴδιοι ἐδικοί μου ραγιάδες καὶ σπήτια μου ὁποῦ εἴσθε τώρα. χαρεῖτε λοιπὸν καὶ ἀκολουθήσατε πιστῶς σᾶς γράφομεν εἰλικρινῶς καὶ ἀποφασιστικῶς. καὶ ὑγειαινέτε θεόθεν.

*1807 Ἀπριλίου 9^η.*¹³

¹¹ ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ & ΝΙΚΟΛΑΟΥ 2010, 4-5.

¹² ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ 1884, 223.

¹³ Ἀρχεῖο Παύλου Κ. Χαλικιά. Σ.τ.Σ.: *εμλάτι* = κτήμα· *μελικανέ* = ιδιοκτησία· *μοῦλκι* = ιδιωτικὸ

Από τις πρώτες ενέργειες του Αλή πασά στην Πρέβεζα ήταν η ανέγερση σαραγιού – το πρώτο του στην πόλη, μέσα στο κάστρο του Αγίου Ανδρέα. Αργότερα έκτισε άλλο, μεγαλύτερο, στο νότιο τμήμα της πόλεως, εκεί όπου σήμερα βρίσκονται τα Ιαματικά Λουτρά.¹⁴ Κι ακόμη, εγκατέστησε στην Πρέβεζα «τούς διασωθέντας ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ Γαρδικίου Ἑπειρώτας Ἀλβανοτούρκους», στους οποίους έδωσε όχι μόνο των εκπατρισθέντων Πρεβεζάνων, αλλά και των όσων παρέμειναν στην πόλη «τὰ ἀξιολογώτερα κακεντρεχῶς οικήματα, ἐλαιόδενδρα καὶ γαίας καὶ αὐτὸ τὸ Ἄκτιον».¹⁵

Καταλύθηκε έτσι, το 1807, μαζί με την Επτανησιακή Πολιτεία, και η Πολιτεία του Ακρωτηρίου.

Η Πρέβεζα παρέμεινε υπό την οθωμανική κατοχή μέχρι την απελευθέρωσή της από τον Ελληνικό Στρατό τον Οκτώβριο του 1912.

Αρχειακό υλικό

Αρχείο Παύλου Κ. Χαλικιά, Θεσσαλονίκη

Βιβλιογραφία

- ΒΡΕΚΟΣΗΣ Αρ., 1928, Ἡ Συνθήκη τῆς 21^{ης} Μαρτίου 1800 καὶ τὰ προνόμια τῶν ἡπειρωτικῶν πόλεων Πρεβέζης, Πάργας, Βονίτσης καὶ Βουθρωτοῦ, *Ἡπειρωτικά Χρονικά* 3, 272-294
- ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ Ι.Φ., 1932, s.v. Πρέβεζα, στο: *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια Δρανδάκη*, τ. Κ', Αθήνα, 654-658
- ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ Σ. (Βυζάντιος), 1884, *Δοκίμιον ιστορικής τινός περιλήψεως της ποτε αρχαίας και εγκρίτου Ἡπειρωτικῆς Πόλεως Ἄρτης και της ωσαύτως νεωτέρας Πόλεως Πρεβέζης*, Αθήνα
- ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ ΣΠ. & ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΧΡ., 2010, Η δεύτερη κατάληψη της Πρέβεζας (1806) μέσα από τις αναφορές του προξένου της Επτανήσου Πολιτείας Νικολάου Ζαμπέλη, στο: Μ. ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ & ΧΡ. ΣΤΑΥΡΑΚΟΣ

κτῆμα με απόλυτη κυριότητα· *μπεράτι* = διορισμός· *νιζάμι* = κανόνας, τάξη, το πάγιο έθιμο, η καθιερωμένη συνήθεια· *ντοάδες* = δεήσεις· *χάτι* = διάταγμα· *χουμαγιέν* = αυτοκρατορικό.

¹⁴ Το παλάτι αυτό πυρπόλησε ο γιος του Βελή πασάς το 1820, για να μη περιέλθει στα χέρια του σουλτάνου, με τον οποίο ο Αλή πασάς ήλθε σε ρήξη.

¹⁵ ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ 1932, 655. Το Γαρδικί, μικρό ορεινό χωριό της Θεσπρωτίας, πυρπολήθηκε και οι κάτοικοί του εσφάγησαν με διαταγή του Αλή μόλις έγινε πασάς των Ιωαννίνων, ως εκδίκηση για την ατίμωση που είχε γίνει από αυτούς στη μητέρα του Χάμκω και την αδελφή του Χαϊνίτσα.

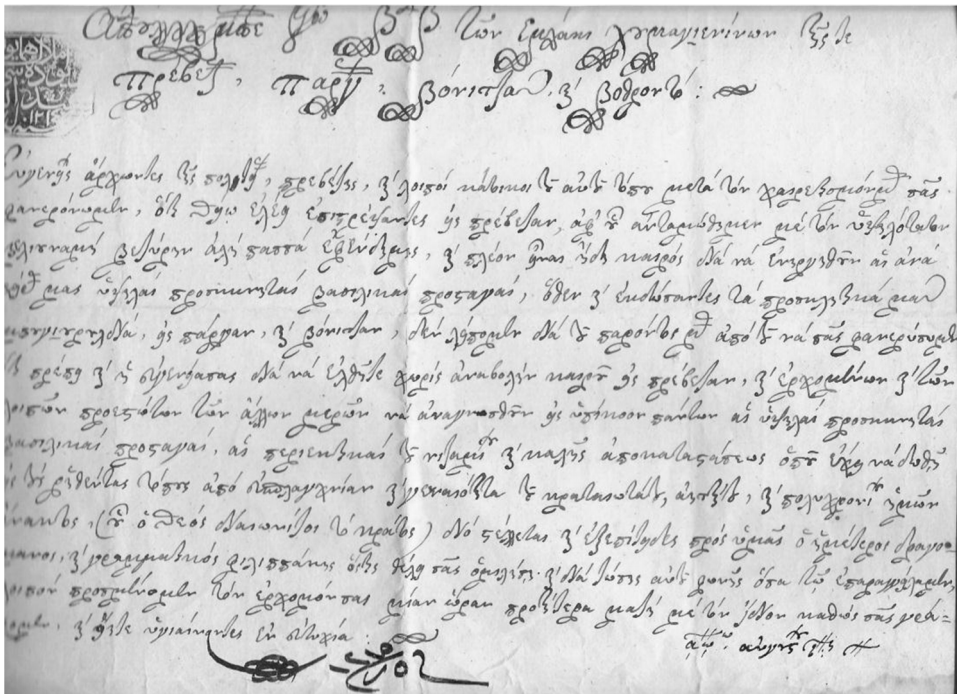
(Επιμ.), *Πρέβεζα Β΄. Πρακτικά του Δεύτερου Διεθνούς Συμποσίου για την Ιστορία και τον Πολιτισμό της Πρέβεζας (16-20 Σεπτεμβρίου 2009)*, II, Πρέβεζα, 3-27

ΣΥΝΕΣΙΟΣ Λ., 2014, Η Πρέβεζα στο διάβα του χρόνου. Ο χαλασμός της Πρέβεζας (12 Οκτωβρίου 1798), εφημ. *Τοπική Φωνή*, φ. 10421, 15-16.11.2014, 11· φ. 10425, 22-23.11.2014, 11· φ. 10429, 29-30.11.2014, 11

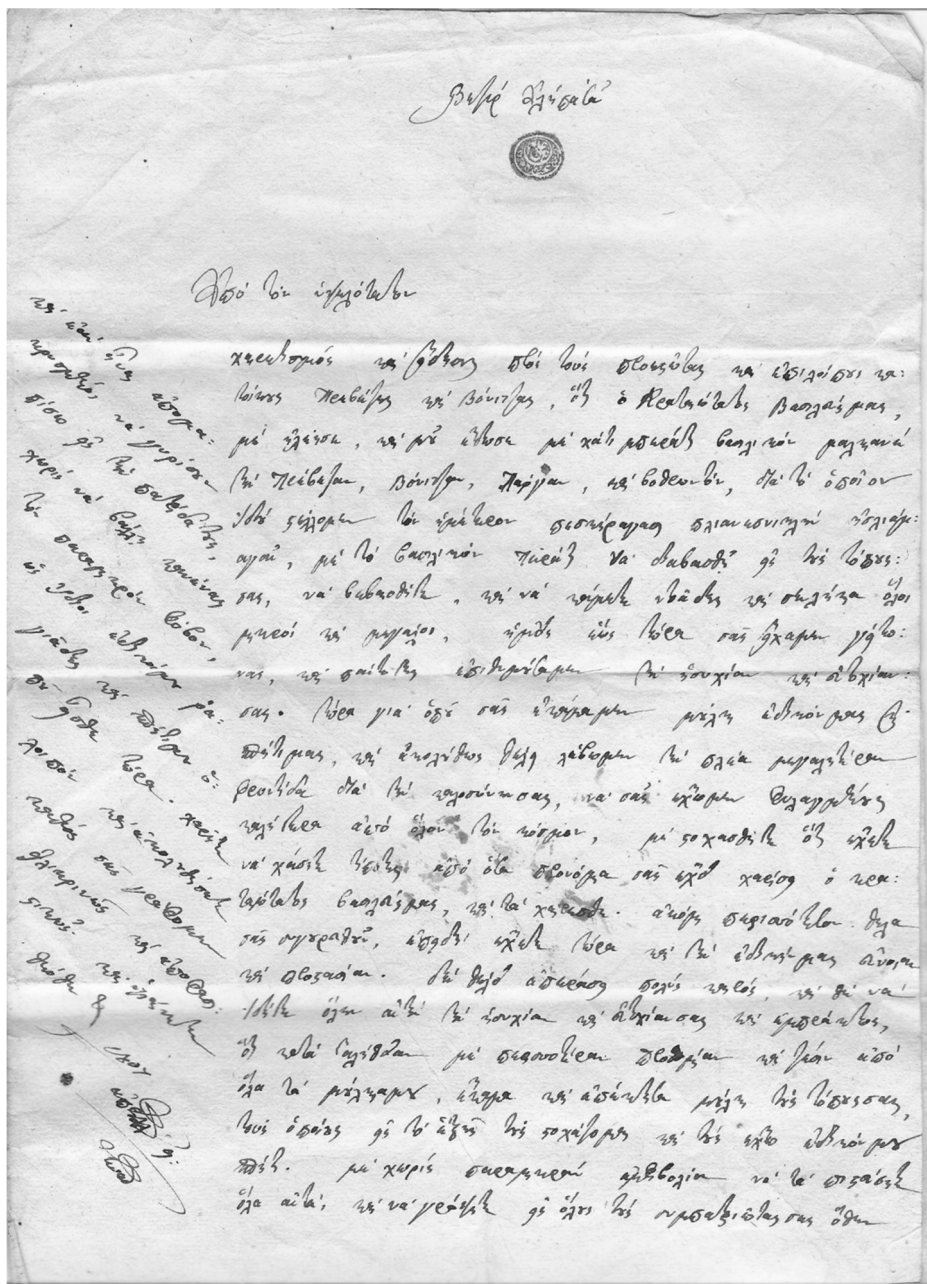
ΦΟΥΡΙΚΗΣ Π.Α., 1929, Μικρά συμβολή εις την Ηπειρωτικήν Ιστορίαν. Νικόπολις-Πρέβεζα (Β΄ Πρέβεζα), *Ηπειρωτικά Χρονικά* 4, 263-294

ΣΧΕΔ

Εικόνες

ΕΙΚΟΝΑ 1: Ανακοίνωση του βοεβόδα Αβδουλάχ προς τους κατοίκους της Πρέβεζας (1800) (Αρχείο Παύλου Κ. Χαλικιά)

ΕΙΚΟΝΑ 2: Φιρμάνι του Αλή πασά
 προς τους κατοίκους της Πρέβεζας (1807)
 (Αρχείο Παύλου Κ. Χαλικιά)